

Kad pravopisni provjernik zadrijema

Pravopisni provjernik (*spelling checker*) veoma je koristan dodatak današnjim računalnim programima za pisanje. U njima se može jednostavno uključiti mogućnost provjere pravopisne pravilnosti teksta na željenome jeziku i provjernik će, ovisno o tome koliko je program za pojedini jezik usavršen, upozoriti osobu koja piše na pravopisne, pa i gramatičke pogreške. Pojedini se provjernici mogu postaviti tako da ispravljaju pravopisne pogreške još tijekom tipkanja, tj. gotovo istodobno dok autor piše tekst, no pravopis se može provjeriti i naknadno, kad je tekst dovršen.

U programu *Word* iz 2010. i njegovim novijim inačicama potrebno je pritisnuti na karticu *Pregled*, a zatim *Pravopis* u skupini *Jezična provjera*. Ako osobi koja unosi tekst nije jasno zašto program smatra da je napisala nešto pravopisno pogrešno, može pogledati popis prijedloga zamjena za nepravilno napisanu riječ i odabrati pravilnu. Osim toga, ako pravopisni provjernik ne prepozna je pojedinu riječ, ona se može dodati u rječnički popis i on je nadalje neće podcrtavati kao pogrešku. Tako osoba sama može usavršavati svoj provjernik, a i svaka sljedeća inačica programa bolja je od prethodne. Zanimljivo je napomenuti da hrvatski provjernik u *Wordu* nepravilnom smatra i samu riječ *provjernik* te za nju predlaže zamjene *pro vjernik*, *provjereni*, *provjeri*, *provjerenik* i *provjerenim*. Ako u programu za pisanje nema mogućnosti provjere hrvatskoga pravopisa, on se može provjeriti na mrežnoj stranici <https://ispravi.me/>. Tako se uglavnom učinkovito ispravljaju pogreške u tipkanju, popularni tipfeleri (zatipci), poput *ouči* umjesto *uoči*, *dreveni* umjesto *drevni* ili *drveni*, *olokva* umjesto *olovka* i slično.

Međutim, u vezi s hrvatskim pravopisnim provjernikom postoje određeni problemi na koje treba upozoriti. U prvome redu provjernik za hrvatski jezik, jednostavno rečeno, ne čita rečenice, nego riječ po riječ. Budući da je hrvatski flektivan jezik, tj. jezik u kojemu imenice, zamjenice, pridjevi, brojevi i glagoli mijenjaju oblike, važno je kako se ti oblici kombiniraju. Stoga je, primjerice, problem što provjernik ne reagira na pogrešan red riječi, od najjednostavnije pogreške poput *Mirko je ga prvi ugledao*. (umjesto pravilnoga *Mirko ga je prvi ugledao*.) do potpuno razorene rečenične strukture kao u primjeru *Li je grad ona u došla?* (umjesto pravilnoga *Je li ona došla u grad?*). Provjernik, nadalje, ne reagira ni na pogrešnu sročnost, tj. neslaganje imenice s pridjevom ili zamjenicom u rodu, broju

i padežu: *Pogledaj našim lijepom drvenoj kućama!* (umjesto pravilnoga *Pogledaj našu lijepu drvenu kuću!*), ne prepoznaje glagolsku rekciju – *posuditi knjigom* (umjesto pravilnoga *posuditi knjigu*) itd. S obzirom na to da je hrvatski provjernik neosjetljiv na sintaktičke pogreške, a one su zapravo gramatičke pogreške, možemo pretpostaviti da je „vještiji” u prepoznavanju pravopisnih netočnosti. I doista, on je uglavnom pouzdano pomagalo za izbjegavanje ili otklanjanje pravopisnih pogrešaka, ali dalje u tekstu upozorit ćemo na slučajeve u kojima valja biti na oprezu jer zbog nečitavanja cijele rečenice provjernik propušta upozoriti na netočnosti.

Propusti u razlikovanju *ije* i *je*

Niz je primjera koji pokazuju da pravopisni provjernik ne razlikuje *ije* i *je* u rečeničnome kontekstu. Stoga valja pripaziti u primjerima poput ovih:

pogrešno	pravilno
Odlična ocjena <i>zabtjeva</i> velik trud. (G jd. od <i>zabtjev</i>)	Odlična ocjena zabtjeva velik trud. (3. l. jd. prezenta od <i>zabtjevati</i>)
Stranka moli da joj se <i>dojeli</i> odvjetnik. (DL jd. od <i>dojela</i>)	Stranka moli da joj se dojeli odvjetnik. (3. l. jd. prezenta od <i>dojeliti</i>)
Kad <i>procjene</i> da im odgovara, nazvat će nas. (G jd. od <i>procjena</i>)	Kad procijene da im odgovara, nazvat će nas. (3. l. mn. prezenta od <i>procijeniti</i>)
Načela pravilne <i>primijene</i> odredaba određena su pravilnikom. (3. l. mn. prezenta od <i>primijeniti</i>)	Načela pravilne primjene odredaba određena su pravilnikom. (G jd. od <i>primjena</i>)
Zadovoljni su zaradom od <i>sijeće</i> drva. (3. l. jd. prezenta od <i>sjeći</i>)	Zadovoljni su zaradom od sjeće drva. (G jd. od <i>sjeća</i>)
Uprava predviđa <i>izmijene</i> studijskoga programa. (3. l. mn. prezenta od <i>izmijeniti</i>)	Uprava predviđa izmjene studijskoga programa. (A mn. od <i>izmjena</i>)
Odbor utvrđuje <i>uvijete</i> za izbor. (2. l. mn. prezenta od <i>uviti</i>)	Odbor utvrđuje uvjete za izbor. (A mn. od <i>uvjet</i>)
Razgovarali su o <i>prenamijeni</i> prostora. (3. l. jd. prezenta od <i>prenamijeniti</i>)	Razgovarali su o prenamjeni prostora. (L jd. od <i>prenamjena</i>)
Nogometaši sanjaju o <i>pobijedi</i> u Rijeci. (3. l. jd. prezenta od <i>pobijediti</i>)	Nogometaši sanjaju o pobjedi u Rijeci. (L jd. od <i>pobjeda</i>)
Uskoro će zaboraviti sve <i>ozlijede</i> . (3. l. mn. prezenta od <i>ozlijediti</i>)	Uskoro će zaboraviti sve ozljede . (A mn. od <i>ozljeda</i>)

Opasnost od neprepoznavanja pravopisne pogreške *ije/je* postoji i u sklonidbi imenica poput *djelo* i *dio*:

pogrešno	pravilno
Tim <i>djelom</i> izvješća nisam zadovoljna. (I jd. od <i>djelo</i>)	Tim <i>dijelom</i> izvješća nisam zadovoljna. (I jd. od <i>dio</i>)
Posljednja izvedba njegova <i>dijela</i> izazvala je oduševljenje publike. (G jd. od <i>dio</i>)	Posljednja izvedba njegova <i>djela</i> izazvala je oduševljenje publike. (G jd. od <i>djelo</i>)

Jednako je česta pogreška nerazlikovanje pridjeva *sljedeći* i glagolskoga priloga sadašnjega *slijedeći* (od glagola *slijediti*). Zabuni pridonosi i mogućnost sklonidbe glagolskoga priloga *slijedeći* kao da je pridjev, tj. *sljedećega*, *sljedećemu* itd., što je gramatički netočno:

pogrešno	pravilno
<i>Sljedeći</i> Petra, stigli su u park. (pridjev)	<i>Slijedeći</i> Petra, stigli su u park. (glagolski prilog sadašnji)
Igru su nastavili i <i>sljedećega</i> jutra. (glagolski prilog sadašnji, ne sklanja se)	Igru su nastavili i <i>sljedećega</i> jutra. (pridjev, sklanja se)

Pravopisni provjernik posve pogrešno podcrtava i riječ *stijenka* i predlaže *stjenka* iako se riječ *stijenka* nalazi u svim hrvatskim pravopisima.

Propusti u razlikovanju *č* i *ć*

Uzme li se u obzir da je nerazlikovanje *č* i *ć* jedan od češćih pravopisnih problema u hrvatskome jeziku, pravopisni je provjernik u velikoj mjeri pouzdan u njihovu prepoznavanju. Ipak, može mu promaknuti primjer poput sljedećega:

pogrešno	pravilno
Odluku o obnovi parka donijet će <i>vijeće</i> gradske četvrti. (V jd. od <i>vijek</i>)	Odluku o obnovi parka donijet će <i>vijeće</i> gradske četvrti. (N jd. od <i>vijeće</i>)

Propusti u uporabi velikoga i maloga početnog slova

Razlikovanje velikoga i maloga početnog slova u hrvatskoj je pravopisnoj normi također vrlo važna i detaljno opisana tema. Dostupni pravopisni provjernik griješi u nekim prilično čestim primjerima poput sljedećih:

pogrešno	pravilno
Brinite se o sigurnosti na <i>Internetu!</i>	Brinite se o sigurnosti na <i>internetu!</i>
U <i>zagrebu</i> 23. travnja 2010. (3. l. mn. prezenta od <i>zagrepsti</i>)	U <i>Zagrebu</i> 23. travnja 2010. (L jd. od <i>Zagreb</i>)
Jučer je primio pismo od <i>jelene</i> . (A mn. od <i>jelen</i>)	Jučer je primio pismo od <i>Jelene</i> . (G jd. od <i>Jelena</i>)
Kad sretnoš gospodina <i>kovača</i> , molim te, pošalji ga u ured. (opća imenica)	Kad sretnoš gospodina <i>Kovača</i> , molim te, pošalji ga u ured. (prezime)

Propusti u pisanju složenica

Pravopisni provjernik pojedine složenice povezane spojnikom *-o-* prepoznaje kao pravilno napisane, no mnoge od njih označuje i kao pogreške. Prepoznaje, primjerice, pridjeve *javnobilježnički*, *standardnojezični*, *ustavnopravni* i *znanstvenofantastični*, ali ne prepoznaje *fizičkokemijski*, *političkoekonomski*, *popularnoznanstveni* i *upravnopravni*. Osobe koje nastoje ispraviti pogrešku u takvim slučajevima primjenjuju dva rješenja: između sastavnica upišu bjelinu ili spojnicu. No, upisivanjem bjeline uvijek pravopisno griješe, a upisivanjem spojnice griješe u kontekstu jer zapis sa spojnicom ima drugo značenje:

pogrešno	pravilno	pravilno, ali ima drugo značenje
<i>fizičko kemijski</i>	<i>fizičkokemijski</i> (od fizička kemija)	<i>fizičko-kemijski</i> (fizički i kemijski)
<i>političko ekonomski</i>	<i>političkoekonomski</i> (od politička ekonomija)	<i>političko-ekonomski</i> (politički i ekonomski)
<i>popularno znanstveni</i>	<i>popularnoznanstveni</i> (od popularna znanost)	<i>popularno-znanstveni</i> (popularni i znanstveni)
<i>upravno pravni</i>	<i>upravnopravni</i> (od upravno pravo)	<i>upravno-pravni</i> (upravni i pravni)

Ostali propusti

Ostali propusti događaju se uglavnom zbog nepažnje osobe koja tipka. Jedna je od češćih pogrešaka pri tipkanju izostavljanje jednoga sloga u infinitivu glagola *zaštititi*:

pogrešno	pravilno
Sud će <i>zaštiti</i> pravo na prosvjed. (DL jd. od <i>zaštita</i>)	Sud će <i>zaštititi</i> pravo na prosvjed. (infinitiv od <i>zaštititi</i>)

Griješiš se i kad se propusti upisati bjelina ondje gdje je to obvezatno:

pogrešno	pravilno
<i>Jeli</i> ti jasno, prijatelju? (glagolski pridjev radni, mn., m. r. od <i>jesti</i>)	<i>Je li</i> ti jasno, prijatelju? (upitna konstrukcija <i>je + li</i>)

Na kraju, važno je napomenuti da pravopisni provjernik djelomice može provjeriti jesu li imena i prezimena u tekstu pravilno napisana ako je riječ o veoma čestim imenima i prezimenima poput *Ivan, Ana, Josip, Nikola, Katarina, Marija, Vesna, Ivić, Josipović, Horvat, Novak, Marić, Kovačević, Babić, Jurić, Vuković*. No, za ona rjeđa o pravilnosti treba voditi računa osoba koja upisuje tekst. Isto tako, pokrate koje se često upotrebljavaju poput *DNK, EU, HAK* ili *HEP* pravopisni provjernik prepoznaje, međutim, ne prepoznaje *DHMZ* (Državni hidrometeorološki zavod), *DVD* (dobrovoljno vatrogasno društvo), *OIB* (osobni identifikacijski broj) ili *REGOS* (Registar osiguranika), pa i pri njihovu pisanju valja biti oprezan.

Pravopisni provjernik uglavnom je pouzdano i korisno pomagalo svakomu tko piše na računalu. Ipak, kako su pokazali navedeni primjeri, ni on ne može sve „vidjeti”, a ni „znati”. Zato je bitno da osobe koje pišu dobro poznaju pravopisna pravila kako bi njihovi tekstovi bili uzorno napisani jer i dobri, vjerni pravopisni provjernik katkad zadrijema...

